SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

Työ- ja tasa-arvo-osasto
Tasa-arvoyksikkö/Eeva Raevaara

12.9.2017

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Kuuleminen 13.9.2017 klo 11.30

K 14/2017 VP HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUS 2016; SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN VÄLIRAPORTTI 2016: VALTIONEUVOSTON SELONTEKO 2010

Hallitus antoi eduskunnalle selonteon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta vuonna 2010. Tasa-arvoselonteko laadittiin ensimmäistä kertaa, ja hallitus linjasi siinä näkemyksensä tulevaisuuden tasa-arvopolitiikasta vuoteen 2020. Tavoitteena oli vahvistaa pitkäjänteistä ja suunnitelmallista tasa-arvopolitiikkaa ja tarjota mahdollisuus laaja-alaiseen keskusteluun tasa-arvoa koskevista tavoitteista ja keinoista. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmat 2012−15 ja 2016−19 ovat olleet keskeinen väline selonteon toimeenpanossa eri politiikka-alueilla.

Eduskunta edellytti, että hallitus antaa seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraportin selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 2016 loppuun mennessä. Selonteon väliraportti on katsaus siihen, miten selonteon linjauksia on toimeenpantu 2011−toukokuu 2016 välisenä aikana.

Tasa-arvolainsäädäntöä uudistettiin vuoden 2015 tasa-arvolain muutoksilla, kun muun muassa työpaikkojen tasa-arvosuunnittelua täsmennettiin ja oppilaitosten tasa-arvosuunnitteluvelvoite ulotettiin peruskouluihin. Lisäksi sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän kiellot sekä niihin perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskeva säännös lisättiin tasa-arvolakiin. Tasa-arvovaltuutetulle tulleiden yhteydenottojen perusteella vaikuttaa siltä, että syrjintä raskauden ja perhevapaiden perusteella on edelleen merkittävä ongelma suomalaisessa työelämässä.

Sote- ja maakuntauudistuksella on useita liittymäkohtia sukupuolten tasa-arvoon. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa linjataan sukupuolivaikutusten arvioinnista sote- ja maakuntauudistuksen eri vaiheissa. Tavoitteena on perustan luominen tasa-arvotyölle maakunnissa muun muassa sisällyttämällä tasa-arvon edistäminen maakuntien strategioihin. Sukupuolten tasapuolinen edustus maakuntien toimielimissä ja maakuntaomisteisten yhtiöiden johdossa pyritään turvaamaan lainsäädännöllä. Lisäksi STM:ssä on alkamassa sote- ja maakuntauudistuksen henkilöstövaikutuksia tasa-arvonäkökulmasta kartoittava tutkimushanke 2017−2019.

Valtion kokonaan omistamien **yhtiöiden hallituksissa** naisten ja miesten tasapuolinen edustus on toteutunut tarkastelujaksolla valtio-omisteisia yhtiöitä koskevien tasa-arvotavoitteiden pohjalta. Valtion nimittämistä hallitusten jäsenistä naisia oli 43 prosenttia vuonna 2016. Naisten osuus pörssiyhtiöiden hallituksissa on keskimäärin 27 prosenttia (2017). Hallitus seuraa tasapuolista edustusta koskevien tavoitteiden toteutumista pörssiyhtiöiden hallituksissa ja arvioi syksyllä 2018 lainsäädäntötarvetta. Naisten ja miesten edustusta kuntaenemmistöisten yhtiöiden johtotehtävissä selvitettiin vuonna 2017 ensimmäistä kertaa: naisia oli ko. yritysten hallitusten jäsenistä 34 prosenttia, hallitusten puheenjohtajista 16 prosenttia ja toimitusjohtajista 24 prosenttia (2015).

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio (09) 160 74126

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

Työelämän tasa-arvokysymyksistä on tärkeää kiinnittää huomiota sukupuolen mukaiseen segregaatioon työmarkkinoilla. Viime vuosina ns. sanotuissa tasa-ammateissa työskentelevien osuus on vähentynyt. Valtioneuvoston selvityshankkeessa 2017−2019 kehitetään keinoja koulutus- ja ammattialojen sukupuolisegregaation lieventämiseksi. Myös oppilaitosten tasa-arvosuunnitelmilla voidaan tukea segregaation purkamista. Työn ja perheen yhteensovittamisessa on painotettu perhevapaiden jakamista nykyistä tasaisemmin vanhempien kesken. Etäisien perhevapaaoikeuksia on parannettu vuonna 2017: isät, jotka eivät asu samassa osoitteessa lasten äidin kanssa, ovat oikeutettuja lasta hoitaessaan isyyspäivärahaan ja voivat myös jakaa vanhempainvapaata. Hallitus aloittaa perhevapaauudistuksen valmistelun syksyllä 2017. **Palkkaerot** miesten ja naisten välillä kapenevat tavoiteltua hitaammin. Koko työmarkkinoilla sukupuolten palkkaero oli 16,3 prosenttia vuonna 2016. Palkkaeron pienentäminen eri alojen kesken on haastavaa. Kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma jatkaa toimintaansa 2016− 2019.

Naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi on viime vuosina toteutettu lukuisia eri toimia. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman toteuttaminen ja sittemmin Euroopan neuvoston Istanbulin sopimuksen voimaantulo vuonna 2015 ovat luoneet puitteet toimenpiteille. Turvakotien rahoitus on siirretty kunnilta valtiolle, ja turvakotien rahoitusta kasvatetaan vuoden 2016 tasosta 70 prosenttia vuoteen 2019 mennessä. Ympärivuorokautinen palveleva puhelin Nollalinja on ollut toiminnassa joulukuusta 2016 alkaen. Tukikeskus seksuaalisen väkivallan uhreille aloitti toimintansa toukokuussa 2017 Naistenklinikan yhteydessä, ja tukikeskustoimintaa on tarkoitus levittää muualle Suomeen. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE) valmistelee parhaillaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaa vuosille 2018−2021.

Sukupuolinäkökulmaa tulee edelleen vahvistaa **maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikassa** ja päätöksenteon tietopohjassa**.** Maahanmuuttajien aseman, erityisesti koulutus-, työllistymis- ja osallistumismahdollisuuksien parantamisessa tulee kiinnittää huomiota naisia ja miehiä koskeviin erityiskysymyksiin ja heidän moninaisuuteensa. Muun muassa ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on selkeästi matalampi kuin ulkomaalaistaustaisten miesten ja suomalaistaustaisten naisten (56 prosenttia 2014). Valtion kotouttamisohjelmassa on toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, ja ohjelman seurannassa käytetään sukupuolen mukaan eriteltyä tietoa. Hallituksen puolivälitarkastelussa 2017 päätettiin luoda kotona lapsia hoitavien vanhempien koulutukseen pysyvä ja joustava malli, joka otetaan käyttöön 2018.

Yliopistojen ja tutkimustoiminnan rakenteellisten muutosten vaikutuksia naisiin ja miehiin on tärkeää arvioida ja sisällyttää arvioinnit osaksi korkeakoulu- ja tiedepoliittista päätöksentekoa ja sen valmistelua. Sukupuolentutkimuksen resursointi on vähentynyt viime vuosina. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja tasa-arvopolitiikan tietopohjan varmistamiseksi tarvitaan sukupuolentutkimuksen opetusta ja tutkimusta.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista on tehostettu asettamalla ministeriöille valtavirtaistamisen rakenteisiin ja toimenpiteisiin liittyviä tavoitteita, joita seurataan muun muassa osana hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa. Lähes kaikissa ministeriöissä on tällä hetkellä toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä ja työtä ohjaava suunnitelma. Ministeriöittäin räätälöity koulutuspaketti on tarjonnut jokaiselle ministeriölle valtavirtaistamiskoulutusta 2016–17. Lisäksi STM on yhteistyössä Tasa-arvotiedon keskuksen kanssa tuottanut neljä tietokoostetta nykyisen hallitusohjelman keskeisistä tavoitteista. Vuonna 2011 aloitetun vuosittaisen seurannan

perusteella valtavirtaistaminen on edennyt kaikissa avainprosesseissa. Lainvalmistelussa ja talousarvioprosessissa sukupuolinäkökulma huomioidaan parhaiten. Nykyiset sukupuolivaikutusten arvioinnin käytännöt eivät kuitenkaan varmista valmistelussa olevien lakien tasa-arvovaikutusten tunnistamista, koska esimerkiksi vuonna 2016 annetuista hallituksen esityksistä vain 15 prosenttia sisältää suvausta. Budjetin sukupuolivaikutusten arvioinnin konkreettisia menetelmiä kehitetään VM:n, VNK:n ja STM:n yhteisessä hankkeessa 2017−18.

Tasa-arvoviranomaisten asemassa on tapahtunut muutoksia erityisesti tasa-arvovaltuutetun osalta, kun tasa-arvovaltuutetun toimisto siirtyi oikeusministeriön alaisuuteen vuonna 2015. Tasa-arvovaltuutetun itsenäisyyttä on lisätty, muun muassa kirjaamalla lakiin henkilöstön nimitysoikeus. Tasa-arvotiedon keskuksen aseman vakiinnuttaminen Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksessa on tarkoittanut parannusta tasa-arvotiedon saatavuuteen.